

VIŠE OD ANTOLOGIJE

Dušica Potić

Stevan Tonić, »Moderno srpsko pjesništvo«, Velika knjiga moderne srpske poezije od Laze Kostića do danas, Svetlost, Sarajevo, 1991.

Glasovita Antologija Bogdana Popovića bila je, svojevremeno, neka vrsta inkvizitorskog rada. Antologičar je, prvera radi, iz nje izostavio pesmu *Santa Maria della Salute*, a Jovana Dučića krunisao kao kralja pesnika. Knjiga je u toj meri uticala na formiranje književnog uksusa, do problematičnosti neprikosnovenog okoštavanja, da je izazvala, takođe glasovite, *Pantologie*, parodične tekstove Stanislava Vinavera. Bila je značajna čak i sa negativnog stanovišta. Reakcije koje je produbila značile su obogaćivanje našeg kulturnog života i umnožavanje tokova i strujanja u okvirima tadašnje srpske književnosti. Rad Miodraga Pavlovića na tom polju od nepročnjivog je značaja. Revalorizacija starijih literatura, te uključivanje usmene lirike, bitno su pomerili predstavu o srpskoj književnosti, ka svesti o impresivnosti njenog kontinuiteta. Ostali antologičari, ništa manje dragoceni, usmeravali su se na odredene, vremenske ili geografske, segmente. Stevan Tonić, pak, nastoji da sklopi antologiju u njenom »totalnom vidu«. Obuhvatnost »velike knjige« *Moderno srpsko pjesništvo*, zato, dobija posebnu težinu. Stevan Tonić se odlučio na ambiciozan projekt prezentiranja naše poezije, u rasponu koji opasuje čitavo naše stoteće. Sa više od stotinu devedeset pesnika, a na hiljadu i sedemnaest strana, ona je, i doslovno, velika knjiga. Hrabrosti za takav jedan poduhvat nisu imali mnogi naši vrsni poznavaci poezije.

Tonićeva antologija, međutim, nije značajna samo zbog svoga opsega. Autor je poslu pristupio sa naučničkom temeljitošću i metodološću. Proučio je svoje prethodnike pa ih, sa kompetencijom, afirmiše ili negira. Proučio je srpske pesnike i njihovu recepciju pa se, sa kompetencijom, upušta u izbor. Nerv umetnika i otvorenost za različita literarna iskustva, što bi bila specifičnost Tonića kao antologičara, oogućuju elastičnost koncepcije. Na jednom mestu okupljeno je mnoštvo stvaralačkih orijentacija, do onih najredih. Dijalekatska poezija Matije Bećkovića razvija se mimo svih tokova srpske moderne lirike, ispevana književnim jezikom. Neki rigidniji, dogmatičniji sastavljač, koji ne bi priznavao oslobitost, »prevideo« bi njegove kvalitete. Ili, stvaralačko opredelenje za globalne tokove savremene istorije, Aleksandra Petrova, prava je retkost u kontekstu srpske lirike. Sastavljač koji bi se oslonio samo na najtipičnija strujanja ispušto bi autentičnost onih redih ili individualnih, što čini ne samo bogatstvo nego i osobenost jedne književnosti. *Moderno srpsko pjesništvo*, tako, prevazilazi okvire antologije. Više od uobičajene knjige — »cvjetnika«, koja okuplja estetska vrhove, ova »velika« nudi uvid u tokove i razvoj ovovekovne srpske poezije, koliko je to moguće, u njihovoj sveobuhvatnosti. Snabdjevši je pregovorom i napomenama, autor ide i korak dalje. Eksplicira svoja stanovišta, tumači pojedine kompleksne i pojedinačne pesnike, pa omogućava da ova »velika knjiga« posane i svojevrsni vodič kroz naše novije pjesništvo. Pored toga, ni njen opseg nije za zamernarivanje. Čudesno je videti, na jednom mestu, Lazu Kostića i Noviću Tadiću. Čudesno je što, pored svih velikih pesnika i pesama, Kostićev genije još uvek nije prevaziđen, ali i to što se on ne bi postideo zlih demijurgu mladdeg književnika.

Promišljanje ovakvog projekta nameće dva pitanja — šta se podrazumeva pod sintagmom srpska poezija, te kako shvatiti odrednicu moderne. Stevan Tonić se potudio da i to objasni. Odredene nacionalne pripadnosti nekog autora iz jugoslovenske sredine i metodološki je složen problem. Izabravi jezik kao kriterijum, autor izlazi izvan granica Srbije, obuhvatajući svojim izborom i srpske pesnike izvanje, čak i one u dijaspori. Tako su se, na jednom mestu, našli pisci iz Hrvatske, Bosne i Hercegovine, Crne Gore, ali i iz Rumunije

(Slavko Vesnić, Slavomir Gvozdenović), Mađarske (Petar Milošević) i SAD (Nina Živančević, premda objavljuje u nas). Istovremeno autor antologije *Novije pjesništvo Bosne i Hercegovine* (1990), posmatra obe knjige u kontekstu edicije. Priznavši osobenost književnosti bosansko-hercegovačkih Muslimana, svestan problematičnosti takve klasifikacije, iz potonje izostavlja pesnike muslimanske nacionalnosti. Pored toga, Tonić u ovu »veliku knjigu« uključuje znatnije pesnike Bosne i Hercegovine, ali ne i one čiji značaj ne prevazilazi regionalne okvire, čiji je domet lokalnijeg karaktera, a stvaralaštvo ne dodiruje sveobuhvatniji kontekst srpskog pjesništva.

Odrednica moderno, očigledno, posmatra se sa književnoistorijskog stanovišta, i upotrebjava kao hronološki termin. Njime se imenuje srpska poezija XX veka, preciznije rečeno, strujanja koja je započela moderna, krajem prošloga. Za rodonačelnike srpske pesničke modernosti odabani su, svakako, Laza Kostić i Vojislav Ilić, pesnici koji odista načinju veliku avanturu novije srpske poezije, njeno oslobađanje od nacionalno-utilitarnih zadataka ranijih epoha, i upuštanje u nepredvidive vode stvaralačkih otkrivanja. Antologija, tako, ne počinje od Sime Milutinovića Sarajlije, (za koga se zalaže Matija Bećković) i njegovog nešto mladeg kolege, Đorda Markovića Kodera. I sam svestan da bi takva mogućnost bila opravданa, Tonić im se, na neki način, odužuje. Kao moto knjige navodi Koderove stihove, a u predgovoru tumači njihovo stvaralaštvo kao apsolutnost pevanja iz središta tvoračke subjektivnosti. Svestan je, međutim, i mogućnosti šireg koncipiranja pojma modernosti, koje bi obuhvatilo gotovo čitav XIX vek. Sa tog bi stanovišta Sarajlija i Koder zaista bili rodonačelnici srpske moderne. Stevan Tonić se, pak, drži književnoistorijske koncepcije, te Kostića i Ilića kao neposredne ephalne prethodnice. S obzirom na mnoštvo problema, koji bi tom prilikom iskrslili, spornih momenata, koji bi prevazilazili okvire periodizacije, i mogućih slobodnijih »čitanja« modernosti jednog pesnika, odluka Tonića da se usmeri na naše stoteče, sasvim je na mestu. Bez obzira na posebnosti Sarajlije i Koderi, zaista su hronološki daleko.

Oblašnjavajući korpus dvadesetovekovne srpske lirike, Stevan Tonić je deli na dva osnovna toka — apolinjiski (Laza Kostić) i dioniziski (Rastko Petrović), te ističe mnoštvo varijacija i prepletanja (Miloš Crnjanski, na primer). Pored toga, Tonić nastoji da utemelji mitske osnove pevanja. Ključni mit srpske poezije, nastavljajući se na Zorana Mišića, autor otkriva na Kosovu. Kosovsko opredelenje znači sintezu nacionalnih i mitološko-religijskih naslaga u tradiciji i svesti, te metafizičku orijentaciju pesnika koji peva sa distanceo estranog. Time se objašnjavaju i neke pojedinstvenosti njegovog izbora. Pesme Miloša Crnjanskog okreću se protiv izveštanočnosti kosovskog mita i manirističkog pesništva o njemu, omogućujući prodror modernijih elemenata i savremenijim tretmanom tog opredelenja, koji će uslediti. Apsolutno brojčano vodstvo Vaska Pope, u čijem je stvaralaštvu doživelo sublimaciju, znači da je on najviše doprineo tog središnjoj kategoriji srpskog pesništva. Tonić ukazuje i na druge pojave, koje su naraste do razmera mita. U njih ubraja i mit kulture, pa i same modernosti, pokazujući da je naša lirika, u sukobima i ukrštanjima različitih poetičkih orijentacija, narastala i sama. Pruzivši globalni pogled na njen razvoj, na smene i preplete stilskih formacija, na osnovne tokove i preovladajuće estetike, ali i na usamlijenje figure i shvatanja, sastavljač je ukazao na bogatstvo i kvalitet pesničke reči u nas. Za Stevana Tonića, a ova antologija nastoji to i da pokaže, srpska moderna lirika narasta do aktuelnog faktora ovovekovnog svetskog pesništva.

Po pitanju rasporeda pojedinačnih pesnika, autor bira hronološko načelo. Odlučujući se da ih unosi s obzirom na godinu rođenja, međutim, svestan je da na taj način izbegava mogućnost grupisanja srodnih stvaralačkih koncepcija, i mogućnost preglednije uvida u različita, pa i polemična poetička opredeljenja. Tonićeva opaska, svakako, stoji, ali bi i drugačiji kriterijum mogao da izazove probleme. Kako, na primer, rasporediti pesnike, čije se stvaralaštvo proteže na više vremenskih odsečaka. Stanislav Vinaver je pevao u periodu 1909-1955 a, iako je najizrazitije avangardista, obeležio je sve tri epohu naše moderne književnosti. Autor se, u svom izboru, odlučuje za pesme a ne za pesnike, što će reći da ga, više nego uticaj jednog lirika i njegov značaj za razvoj poezije, zanima estetski domet pojedinačnih pesama. Nastojao je, zatim, da odabere ono što je znatnije u jednog pesnika. Tako je Miloš Crnjanski zastrupljen sa pet pesama i dve poeme. Polemike koje bi se, tim povodom, mogle razviti, spadaju u domen individualnog uksusa. Zamerka tipa zašto *Veliki drug a ne Čas obnove* Rastka Petrovica, te zašto nema čudesno lepe *Bodinove balade* i magične pesme *Putnik*, na primer, više su nego marginalne. Treba istaći da je, promišljajući ovaj glomazan kompleks, autor pokazao ne samo dosta poznavanja problematike, već i dobar estetski osećaj za savremenu recepciju. A to bi, svakako, i bio cilj jedne ovake knjige. Uslovi kraja veka nameću potrebe rekapitulacije i revalorizacije. Pitanje kako se, danas, »drži« neki stariji književnik, ili kako se naš savremenik »drži« pored prethodnika, više je od puke radoznalosti. Ona su sušinska potreba jedne literature — da sebe preispita i sebe objasni — kako bi mogla da se zaputi na pred.

Savremena kritička recepcija izbjega iz svake pore *Modernog srpskog pjesništva*. Već prvi pogled pokazuje da u knjizi nema nekada tako popularnog i voljenog Milorada M. Petrovića-Seljančice, koji je, kao priznatiji pesnik, vodio polemike sa Milanom Curčinom. Situacija se menja, ukusi se razvijaju, pa Tonić bira toliko osporavnog Čurčinu. Kad je već o ovom pesniku reč, sastavljač se može postaviti primedba da nije dovoljno pažnje ukazao Curčinovoj, za ono vreme prevelikoj ali i preuranjenoj, avangardnosti, koja je anticipirala meduratnu srpsku liriku. Pored toga, izbor pesme *Bez ljubavi*, sa glasovitim igrom rečima, sasvim je opravdan. Ali ako nije, za razliku od Matoša, voleo pesmu *Planovi*, izostavio je i *Pod jelama što se suše* — ne samo najbolju Čurčinovu pesmu, već i jednu od najlepših pesama srpske moderne. Savremenost Tonićevog čitanja ogleda se, zatim, i u načinu na koji prezentira pojedinačne pesnike. Nekada slavljeni kralj pesnika, Jovan Dučić, nije izgubio stari sjaj, ali se odnos prema njegovom delu promenio. Čuvan kao erotik, patriotski pesnik i ljubitelj pride, Dučić je danas, prevashodno, refleksivan liričar, koji je naslutio dramu savremenog čoveka. Od šesnaest pesama, kojima je zastupljen, sedam su iz njegove poslednje knjige, *Lirika* (uprkos Bogdanu Popoviću i nekritičkom, mehaničkom preuzimanju njegovog stava). Pored toga, sve pesme su misaone, nema ljubavnih, rodoljubivih i onih deskriptivnih. Slična je sudbina zadesila i Milana Rakića. U ovoj »velikoj knjizi« nema nekada tako popularnih pesama *Dolap* i *Na Gazi Mestanu*. Prednost su, pored ostalih, doble pesme modernijeg senzibiliteta, *Rosa pada... i Jaska*.

Tonićeva antologija konstatuje neke naše, sada već tradicionalne, kolebljivosti, ali i ustavljanje u estetskom sudu. Primera radi, zloduđi Stanislav Vinaver i danas izaziva oprečne ocene. Za Miodraga Pavlovića, *Evropska noć* spada u vrhunce srpskog apstraktнog pesništva (potonje Vinaverove pesme još su i bolje, za Zorana Gavrilovića ona je Vinaverova najlošija

ja zbirka, a Jovan Đeretić, u svojoj *Istoriji*, Vinačeva hvali prevashodno kao eseistu. Tontić bira osam njegovih pesama, svih osam apstraktnih, a antologiju lišava vrcavog vinaverovskog humora i pesama iz *Ratnih drugova*. Na taj način se vraća starijem Pavlovićevom sudi i, što je još važnije, vraća Stanislava Vinačera srpskoj poeziji, kao ozvaničenog predstavnika njenih vrhova. Drugi karakterističan primer predstavlja Momčilo Nastasijević, čiji značaj, vremenom, sve više raste. Miodrag Pavlović, 1963. godine, primeće da, i pored revalorizacije, Momčilu Nastasijeviću nije priznato mesto koje mu, u istoriji naše literature, pripada. Dvadeset godina kasnije, 1983. Zvonimir Kostić konstatuje da se Nastasijević smatra jednom od ključnih figura u pozicijskom srpskog jezika. U Tontićevom izboru ovaj pesnik, zajedno sa Popom, ubedljivo prednjači po broju pesama, čime se potvrđuje njegov ugled u savremenoj recepciji našeg pesništva. Meduratna epoha donosi i neke izuzetke u Tontićevom izboru. Pored eksperimenta sa slikovnim simbolima, Moni de Bulija, sastavljač odabira i granične žanrove lirske proze, Bulija, Marka Ristića i Dušana Matića. Logično je pitanje, stoga, zašto se nije odlučio za pesmu u prozi, tako karakterističnu za početak veka, a i za postmodernističku težnju ka ukidanju razlike među idiomima, u nameri građenja totalnog diskursa. Eksperiment u srpskoj poeziji nije tipičan samo za period između dva rata, a u ovoj »velikoj knjizi« mogli su se naći i neki drugi pisci prelaznih žanrova — Petar Kočić, Milutin Uskoković i Isidora Sekulić, značajni za razvoj naše pi-

sane reči, ali i Nemanja Mitrović, jedan od najtalentovanijih mladih srpskih književnika.

Stevan Tontić se trudio da, kada je reč o ranijim strujanjima, predstavi gotovo sve njihove pripadnike. *Moderno srpsko pjesništvo*, time, dobija na šarolikosti i bogatstvu, a, zahvaljujući istančanosti njegovog suda, ne pada u kvalitetu. Problem, međutim, postaje sporniji kada se dove do naših savremenika. U antologiji ih je gotovo polovina, ne računajući jedan broj pisaca koji pridaju i našem vremenu i ranijim fazama. Pored toga, neki tekući pesnici dobijaju više prostora, po broju izabranih pesama — potez za koji bi se moglo reći barem da je preuređen. Tontićeva prednost ogleda se u oslanjanju na sopstveni sud. Tako je u antologiju uneo i pesnike kao što su Aleksandar Ristović i Srb Mitrović, za koje njegovi prethodnici nisu uvek imali razumevanja. Revalorizacije ovoga tipa, svakako, jedan su od ciljeva antologije. U čitanju nekih drugih stvaraoca, međutim, Tontić ne prekoračuje konvencionalniju recepciju. Stevan Raičković, na primer, slovi za čistog lirika i pesnika klasično čistih oblika. Sasvim neučena ostaje njegova sklonost ka eksperimentu, te elementi postmodernističkih poetika, koji se u njega javljaju još sedamdesetih godina. Da ponovimo eksperiment nije tipičan samo za meduratnu liriku, već srpska poezija neguje tu tradiciju još od početka veka, i dalje, od Sarajlje i kodera. Tako, iz ove »Velike knjige«, izostaje sada aktuelan jezički eksperiment — za čudenje tim više što sastavljač odabira i najizrazitijeg predstavnika ove orijentacije, Ivana Negrišorca, sa tatom koji promišlja ro-

dovske podele, *Don't eat meat*. Tontića-antologičara, inače, odlikuje umerenost u odabiranju i sudu, što se ogleda i u ovakvom izbegavanju isticanja tradicije pesničkog istraživanja na početku i na kraju stoteća. umerenost je Stevan Tontić pokazao i zaklapajući knjigu. Uz čitav niz mladih pesnika, koje je uvrstio, završava Vojislavom Karanovićem, takođe umerenim lirkom. Sastavljač se mogao odlučiti i za neki radikalniji korak, kao što je neobični Nebojša Devetak, i njegova nekonvencionalna upotreba nasleda, ili pak tvrdo neprozirni Dragan Grbić.

Ako *Moderno srpsko pjesništvo* ne bismo pamtili ni po čemu drugom osim po umerenosti, ono nije moralno ni da se sastavlja. Odustajanje od prenaglašenih potenza razlikuje Tontića od dogmatičnosti njegovog prethodnika Bogdana Popovića, što svakako nije mana. Na protiv. Upravo zahvaljujući njegovoj estetskoj otvorenosti dobili smo gotovo potpun i kompetentan pregled novijeg srpskog pesništva, poduhvat koji se može meriti još jedino sa izborom Miodraga Pavlovića. Što se tiče sudbine ove »velike knjige«, Vaš kritičar pokazuje znatnu dozu skeptičnosti. U Vukovo vreme veliki broj srpskih kuća posedovao je gusle, u vreme Bogdana Popovića — njegovu antologiju. Patrijalna kultura je odavno izumrla, građanska klasa odavno nije u usponu, Popovićevu knjigu možemo naći u prodavnica, a gusle ni tam. Bavit se, u ovo vreme, jednim tako zaludnim poslom kao što je poezija odavno ne obećava slavu. ■ ■ ■

JA VAS CENIM, NE CENJKAM SE

Zoran Đerić

Vujica Rešin Tucić: »STRUGANJE MAŠTE« »Dnevnik«, Novi Sad, 1991.

Delo čim je dovršeno postaje vrsta *en soi*; ono nije deo umetničkog *pour soi* (Sartre). Postaje nešto »objektivno«, čim autor nema više blizak kontakt, kakav je imao tokom pisanja. Zorž Pule smatra da autor može uspostaviti autentičan odnos sa svojim delom tek onda kada je ono završeno; tada prestaje intencionalna usredsredenost sa kojom je on do tada neprestano prilazio radu pokušavajući da ga dovrši, tek tada autor može svoje delo posmatrati sasvim nepristrasno... To može biti jedini trenutak kada on jasno spoznaje šta je učinio.

Dosta davno zabeležio sam prethodne ređe, rečenice koje su ostale sačuvane kao rezultat čitanja nekih teorijskih tekstova, ne sećem se više čijih i da li su dva imena (Sartr, Pule) i autori proučavanog štiva ili samo citati, autoriteti na koje se sada i ja pozivam pišući o svesti autora, o distanci koja je neophodna (da li i neminovna?) prema sopstvenom tekstu, prema onom što je jednom urađeno, ohlađeno, predlog za trajanje ili, što je najčešće slučaj — zatvaranje u korice, prepuštanje prašnjavom miru biblioteke, zaboravu ili nečijim radoznamenim prstima na listanje i ponovno čitanje, ili prvo čitanje.

Kad je delo završeno? Da li činom objavljanja, prestankom pisanja i, konačno, smrću autora? A citaci — stupaju li na scenu prerađeno ili prekasno? Postoji li, uopšte, pravi trenutak za uspostavljanje autentičnog odnosa sa nekim delom i šta biva ukoliko se takav trenutak ne uoči, već, sticajem raznih okolnosti, jednostavno propusti? Šta biva sa delom, sa piscem — sa njegovim značajem, njegovim mestom u polici nacionalne književnosti?

Slična pitanja postavljana su često, različitim prigodama, uglavnom kada se pokušava nadoknaditi nešto što je propušteno, kada su se reafirmisala neka imena i naslovi, kada su otklanjane izvesne »nepravde«, kada se uspostavlja novi ili drukčiji poredak vrednosti, i to me slično.

Nisu slučajno ni u jednom ovakvom tekstu koji skreće pažnju na pesnika koji ima iza sebe određeni opus (iskustvo, zanimljivu biografiju,

kao nadopunu) ali vrlo neodredenu ocenu, još uvek neizrečen, pomalo zapreten (da li i prečutan) kritički sud.

Problem smrti, kao problem negacije, nije samo za Pola de Mana »najteži problem na novou jeziku«, stalno u opoziciji — izmedu »lep duše, što bi mogla biti pesnička duša« i kritičkog jezika, koji bi se mogao nekim učiniti i kao objektivno, kritičarevo bezduše.

Tucić je pesnik na kome bi se mogla primeniti »radikalno destruktivna reinterpretacija« (R. Žirar) njegovih dosadašnjih intelektualnih i duhovnih struktura jer bi se, jedino tako, a ne putem neke interpretacije, moglo dopreti do njegove poetičke suštine. Te strukture su naizgled jednostavne. Kroz njih nesputano protiče energija različitih intenziteta. U jednom trenutku to je minimum poetičke koncentracije. U drugom je maksimum poetske snage. Negde između zatičemo ono za čim tragamo: tekst izolovan od neverbalnih elemenata, temporalnosti (tzv. aktuelnosti, modernosti ili avangardnosti), ili, pak, zavistan od njih, sav uronjen u sliku, neki drugi znak, ograničenog trajanja, izblede provokativnosti, itd.

Uzmimo knjigu u ruke. Predgovor je indikativnog naziva: VUJICA REŠIN TUCIĆ lirske pesnik iz vremena procvata samoupravljanja. Napisao ga je Ostoja Kisić, LXXX stranica koje nastoje da opisu prilike u kojima se pojавio, stvarao i živeo navedeni pesnik. Sve ono što je uticalo, što se neminovno odrazilo, kako na njega samog, tako i na najveći deo onog što je napisao. Jer sve što je napisao izranjalo je iz polja mogućnosti koje je ispitivao, svesno prihvativši rizik, uključujući sve okolnosti, sve tenzije. Akcije V.R. Tucića i drugova bile su smeće, čak i skandalozne za vreme u kom su se dešavale (šezdesete, početak sedamdesetih godina). Još uvek je spregnut u njima nekakav »afektivni naboj« (Lakan) i, ponekad, predstavljaju samo povod za estetske i druge diskvalifikacije.

Iz 1968. godine, iz »Pamfleta«, publikacije bez odjeka (O. Kisić) ostala je pesma »Ja vas cenim, ne cenjkam se«, reprezentativna za celokupan opus ovog pesnika, posebno za onaj

verbalni, poetički konvencionalniji. Primer kako »primarne ekvivalentnosti produkuju druge suptilnije ekvivalentnosti, koje opet, sa svoje strane, produbljuju druge« (Nikola Ruve), što je proces beskrajan, nalik na koncentrične krugove, manje ili više smislene, uglavnom asocijativne u različitim pravcima, duhovite, inventivne.

Disperzija poput ove, karakteristična je i za druge Tucićeve pesme, naročito za prvu objavljenu knjigu, »Jaje u čeličnoj ljusci« (1970). Sezdeset pesama (koliko ih je u ovoj knjizi sabrano) svaka na svoj način, rastakale su, trošile, pervertirale smisao, tradiciju, norme, kako one estetske, tako i opšte, društvene, ali su iznеле jednu autentičnu poetsku viziju.

Kakva je ona bila a kakvom nam se sada čini, pitanja su na koja ne možemo da damo identičan odgovor.

Iz perspektive sudionika (i posmatrača) iz tog vremena tvrdi se da je to bila velika inovacija, s njom, naravno, i velika provokacija. Sa stanovišta običnih čitalaca (ukoliko ih je upoštevati) takva perspektiva, kada su u pitanju eksperimenti, jezičko-sintakške, semantičke igre i smicalice — još uvek je neizmenjena. I sa ikustvom pažljivog, na poeziju usmerenog, pripremljenog, zainteresovanog, čitaoca, mogu da posvedočim da ovakva poezija i posle dvadeset godina još uvek ima garanciju (neiskustku) radikalnog delovanja, unutrašnju artikulaciju koja je uglavnom sačuvala taj osećaj slobode, vokabular naivan i grub, precizan i oštar, podjednako efektan, i danas, kada su mnoge stvari izgubile svoj pravi smisao.

Sa avangardom, naročito pesničkom, oduvek je tako — izazovno, riskantno, problematično, ponekad i bezizgledno, čak absurdno. I primer V.R. Tucića je indikativan. Ne ulazeći u to kakav je bio njegov život (podatke o tome možete naći u predgovoru), spoznajemo samo ono što projektuje njegovo delo. Ono što nije progutalo vreme. Svežina koju nije upio trenutak u kom su nastajale te pesničke akcije. Pesnik je živ, ali — koliko su njegove, recimo foničke, interpretativne moći, ponovljive ili neponovljive? Taj vizuelni i verbalni deo koji je